

Ime néhány megállapítása: „Halálozási arányszámunk olyan kedvezőtlen, hogy a gyermekeknek 46%-a elhal, mielőtt házasságra léphetne. Ezért a népesség fenntartására családonkint legalább négy gyermekre van nálunk szükség“. Idézi Kovács Alajost, aki szerint ha az egyke divatja általánossá válnék, 25—30 év alatt felényire csökkenne a népesség s újabb emberöltő alatt negyedére. Szól az egyke okairól, s ezek közt említi a nevelési okot is: nevelésünk úgyszólván teljesen kirekeszti mind a tanítás, mind a társalgás tárgyai közül mindazt, ami a családi életnek alapja és lényege (24. l.). A veszedelem elhárításának eszközei közül kiemeljük a pedagógust legközelebről érdeklő művelődéspolitikai orvosszereket: „1. Általános nevelési reformok; 2. a nőnevelés gyökeres reformja; 3. külön családnevelési iskolák vagy tanfolyamok; 4. egyházi missziós munka, különösen családi, női, ifjúsági körökben; 5. népművelési munka különösen falun és tanyán, éspedig leventéknél, dalárdákban, kézimunkatanfolyamokon, falujáró orvosok, tanárok, diákok útján“ (29. l.).

A jól tájékoztató tanulmányból még egy gondolat: „...arra kell törekednünk, ... hogy a nevelés és a gyermekek egészségének megóvása a legnagyobb nemzeti szolgálatnak tekintessék“ (37. l.).
Trócsányi Dezső.

Jean Hankiss: Lumière de Hongrie. Aspects de la civilisation hongroise.
Budapest, 1935. Vajna és Tsa kiadása. 225 lap.

A debreceni egyetemnek Európaszerte, de főképen Franciaországban jó névnek örvendő nagyműveltségű tanára kitűnő szolgálatot tett nemzetének *Lumière de Hongrie* (Magyarország ragyogása) című könyvével. Ötletes formában vezeti be a francia olvasót és a franciául tudó egyéb idegeneket, kik hazánk európai szerepe s főleg kultúrája iránt érdeklődnek, a magyarság múltjának és jelenének ismeretébe. Lehetővé teszi nekik, hogy e szellemes könyv révén a kultúra alkotásaiban nyilvánuló magyar lelket értékeljék. A könyv aránylagos rövidsége mellett is szinte hiánytalanul teljes képét adja a magyar művelődésnek. Aki szakszerűen ismeri a magyar szellemi fejlődés menetét és gazdag eredményeit, csak az látja valóban, hogy nagy tudás és hozzáértés mellett mily írói készség kellett ahhoz, hogy ez a szinte játszi könnyedséggel oktató, hangulatos, eszközeiben egyszerű, de igen hasznos munka létrejöheszen.

Hankiss műve kilenc fejezetben rajzolja meg a francia olvasóközönség részére a magyarság történeti fejlődésének, régi és művelődési sajátosságainak képét, nem szorosan vett időrendi vagy tárgyi szakaszokban, hanem a magyar sors változatos jellegét feltüntető témacsoportosításban szólván a magyar nép európai Janus-arcáról, vagyis közvetítő helyzetéről, sorsdöntő szerepéről kelet és nyugat, harc és béke között, — a magyar szentek csillagkoszorújának rajzolása közben az árpádkori magyarságról és kultúrájáról, mint a középkori kereszténység európai fellegváráról, „Diákok és könyvkedvelők“ című fejezetében a középkor második felében külföldet látogató magyar diákokról s a Mátyás király udvarában élő idegen tudósokról, majd a magyar katona jellemvonásairól, európai jelentőségű hivatásáról és történetéről, a magyar pusztai irodalmi jelentőségéről s a magyar paraszt lelkületéről és észjárásáról. „Le

pays mélomane“ (Zenebolond ország) című fejezetében a cigányzenének a magyar zenéhez való viszonyáról, de egyben azokról a hatásokról szól, melyeket a magyar glóbus Európa nagy zeneművészeire gyakorolt. A délibáb visszaját is megmutatja azonban a magyarság mult küzdelmei során, miket egyrészt a tudomány szolgálatában folytatott, másrészt az alkotmány sáncainak évszázados védelmében. Talán legérdekesebb az utolsó fejezet, melyben híres népballadánknak *Kőműves Kelemen*-nek jelképi magyarozatán keresztül a magyar irodalom általános emberi és külön magyar értékeinek összképét adja, majd végül röviden még egyszer összefoglalja a magyarság jelentőségét Európa szívében.

A pedagógus is meglepéssel olvashatja azokat a részleteket, melyek a középkori hazai és külföldi iskolázásról, a magyarországi humanizmusról, a XVIII. század kultúrájára nézve jelentős iskolapolitikáról, a népművelődés mozgalmairól, a magyar tudományos élet XIX. és XX. századi fejlődéséről stb. szólnak.

A magyar alkotóerő megnyilatkozásai a francia stílus szépségével tárulnak Európa elé Hankiss könyvében. A szépíró könnyű tolla és a lelkes magyar ember szeretete együtt indul rohamra a francia politika és társadalom közönye, sőt rosszindulata ellen a magyar igazság érdekében. Ez teszi becses alkotásrá a művet, melyben sokszor az újdonság varázsa ragadja meg a hazai olvasót is. E könyv nemcsak becses irodalmi mű, hanem bizonyára nagyértékű hazafias tett is, melyet örömmel és hálás szívvel köszönhetünk meg szerzőjének. Vajha mentől több olvasója akadna Franciaországban. *Gyulai Agost.*

Dr. Walter Cimal (Altona): Charakterentwicklung des gesunden und nervösen Kindes, ihre Beeinflussung durch Rasse und Erziehung. Berlin, 1934. Urban und Schwarzenberg. (N. 8-r., 280 l.)

„A nevelő számára a legelső — ámbár tudását egyáltalán ki nem merítő — tudomány egy olyan lélektan lenne, amelyben az életmozzanatoknak, az emberi gerjedelmeknek valamennyi lehetősége a priori össze volna gyűjtve. Azt hiszem, tisztán látom egy ilyen tudomány lehetőségét, valamint elérésének nehézségeit, (mikor rámutatok arra, hogy) sokáig fog tartani, amíg szert teszünk rá, sokkal tovább, semhogy addig a nevelőktől ne követelnők meg annak tudását. A növendék megfigyelését azonban sohasem pótolhatja, mert az egyéniséget nem lehet dedukálni; azt csak meglátni, felfedezni lehet.“¹

Az Allgemeine Pädagogik-nak ez a nagyszerű, ma is elmélkedésre készítő és a nevelői felelősségérzést fokozó szakasza újult fel bennem önkénytelenül, amikor szerzőnk művét olvastam. A könyv voltaképpen első része *A gyermekkor rendellenességei*-ről szóló egyetemi tankönyvnek, amelynek ez a kötet a *jellemtani* és általános kórtani részét foglalja magában. A második kötetben következik a kérdés tárgyalásának klinikai része. Itt behatóan ismerteti szerzőnk a tanulékonyság és nevelhetőség egyes zavarait, továbbá az idegbetegségeket s ezek sajátos tüneteit. A harmadik kötetben főképen az élettani gyógyítót-

¹ L. Herbart: Allgemeine Pädagogik (Univ. Bibl.) 20. l.